

3.2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Algemeen

In deze paragraaf worden risico's in beeld gebracht en gerelateerd aan de benodigde weerstandscapaciteit. Op basis van een geactualiseerd risicoregister wordt in Programmabegroting, Perspectievennota en Jaarrekening, het benodigde weerstandsvermogen bepaald.

Het begrip 'risico' wordt gedefinieerd als 'een kans op een niet te voorspellen gebeurtenis, die een nadelig effect kan hebben op de organisatie, de doelen die zijn gesteld of de financiële positie van de gemeente Woensdrecht'.

Onze visie op weerstandsvermogen en risicobeheersing is in onderstaande uitgangspunten uitgewerkt.

Op structurele wijze omgaan met risicomanagement

De gemeente Woensdrecht hanteert organisatiebreed een structureel systeem van risicomanagement. Alle onderkende risico's worden opgenomen in een risicoregister met toelichting en beheersmaatregelen. Periodiek worden de risico's geïnventariseerd, worden beheersmaatregelen gekoppeld aan deze risico's en vindt evaluatie plaats van beheersmaatregelen. Gezien de omvang van het risicoregister worden in deze paragraaf niet alle risico's afzonderlijk vermeld.

Voorzichtig financieel beleid vormt het fundament voor de weerstandscapaciteit

De gemeente Woensdrecht wil een structureel financieel gezonde organisatie zijn. Daarom wordt uitgegaan van een voorzichtig financieel beleid als fundament voor de weerstandscapaciteit. Met als, door de raad vastgesteld, uitgangspunt, dat de omvang van de weerstandscapaciteit minimaal 1,4 maal zo groot dient te zijn als de gekwantificeerde risico's.

Welke risico's zijn aanvaardbaar?

Aanvaardbare risico's voor onze gemeente zijn die risico's, die onvermijdelijk zijn om de doelstellingen te realiseren, die de raad heeft vastgesteld en waarbij de risico's niet geheel of gedeeltelijk zijn af te dekken door het treffen van kostenefficiënte beheersmaatregelen, zoals bijvoorbeeld het afsluiten van verzekeringen, het aanpassen van werkprocessen, etc.

Risicomethodiek

De kwantificering van een risico wordt bepaald door de kans (waarschijnlijkheid van optreden) en de impact (financiële gevolgen) met elkaar te vermenigvuldigen.

In navolgende tabel wordt de gehanteerde impactsystematiek verduidelijkt.

Impactklasse	Nieuwe financiële impact
1 - zeer laag	< € 50.000
2 - laag	€ 50.000 - € 100.000
3 - gemiddeld	€ 100.000 - € 250.000
4 - hoog	€ 250.000 - € 500.000
5 - zeer hoog	€ 500.000 of meer

Tabel: impactsystematiek

Met behulp van een risicoscore kunnen risico's worden gerangschikt en wordt inzichtelijk welke risico's het meest belangrijk zijn om te worden beheerst. De risicoscore wordt bepaald door de klassen van de kans met de klassen van de impact te vermenigvuldigen.

De risicomatrix geeft een overzicht van de risico's binnen de verschillende klassen en een indicatie van de totale potentiële impact van het risico.

In navolgende risicomatrix is tevens het aantal risico's per risicoscore weergegeven met een financieel gevolg per eind 2018.

		Impact					
Kans		$x < € 50.000$	$€ 50.000 < x < € 100.000$	$€ 100.000 < x < € 250.000$	$€ 250.000 < x < € 500.000$	$x > € 500.000$	
	Zeer groot (76% - 100%)			2			
	Groot (51% - 75%)						
	Gemiddeld (26% - 50%)			1			
	Klein (6% - 25%)	1			2	3	
	Zeer klein (0% - 5%)				1	3	

Legenda:

Hoog risico - actie vereist

Gemiddeld risico - geen directe actie vereist; wel monitoren.

Laag risico - geen actie vereist.

Status en ontwikkeling van belangrijkste risico's

De voornaamste verschillen qua risico-inschatting van de belangrijke risico's, die geraamd worden voor 2018 ten opzichte van de risico's in 2016, zijn:

- Lager risico's inzake Omgevingsdienst Midden en West Brabant en RMD.
- Lagere kans-inschatting inzake Business Park Aviolanda B.V.

De belangrijkste risico's, die onze gemeente per eind 2018 naar verwachting loopt, worden hierna weergegeven. Tussen haakjes () staat het in de Jaarstukken 2016 ingeschatte bedrag. De vergelijking wordt gemaakt met de Jaarstukken 2016, omdat die rapportage de meest actuele inschatting bevat.

Sociaal Domein

Risico's en toelichting		Omvang risico
Wet Werk en Bijstand, beroep op bijstand en minimabeleid	Fluctuaties in het klantenbestand van de ISD leiden tot extra uitgaven ten laste van het BUIG-budget en het minimabeleid. Deze uitgaven worden niet gecompenseerd door extra inkomsten. Risico's voor een stijging van het klantenbestand zijn de toename van het aantal WW-uitkeringen en taakstelling voor de opname van statushouders.	€ 445.600 (€ 430.700)
ISD	Risico van een hogere bijdrage in de overheadkosten van de ISD in 2018.	€ 72.000 (€ 27.000)
Participatiebudget	Risico's in fluctuaties aan de inkomstenkant die niet (volledig) gecompenseerd kunnen worden aan de uitgaven-/beleidskant. Doel is om meer mensen, ook mensen met een arbeidsbeperking, aan het werk te krijgen.	€ 22.650 (€ 19.203)
Wmo	Risico's zijn gelegen in de manier waarop huishoudelijke ondersteuning wordt vormgegeven en in de hoogte van uurtarieven. Het geraamde budget voor 2018 voor nieuwe taken en huishoudelijke hulp bedraagt € 4,5 miljoen.	€ 214.000 (€ 249.052)
Jeugdzorg	Voor 2017 is op de Jeugdzorg een landelijke korting opgelegd. In Almata wordt jeugdzorg plus aangeboden, waarvoor door het Rijk vooralsnog geen aanvullende middelen ter beschikking gesteld zijn.	€ 472.500 (€ 483.532)

Financiële garantstellingen, wetten en regelingen

Risico's en toelichting		Risico
Wet Houdbare Overheids Financiën (HOF)	Risico bestaat, dat deze wet de investeringsruimte van gemeenten onder druk zet en beperkingen oplegt aan de inzet van reserves.	€ 2.500 (€ 3.000)
Gemeentegaranties	Totaal garantstellingen wordt geraamd op € 0,38 miljoen. Het risico bestaat, dat niet aan de financiële verplichtingen kan worden voldaan.	€ 38.000 (€ 38.561)
Gemeentegaranties-Nationale Hypotheekgarantie	Gemeenten kunnen aangesproken worden een lening te verstrekken aan de stichting. De omvang van deze lening is gebaseerd op het aandeel van inwoners van de gemeente Woensdrecht in de verliezen van NHG. Het totaal aan garantstellingen wordt ingeschat op € 29 miljoen.	€ 145.000 (€ 140.000)
Gemeentegaranties-Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW)	De gemeente staat garant voor geldleningen van woningstichtingen in de gemeente Woensdrecht. Het WSW kan de gemeente aanspreken een lening te verstrekken om de borg overeind te kunnen houden. Het geraamde totaal aan garantstelling bedraagt € 26 miljoen.	€ 130.000 (€ 129.510)
Grondexploitatie	Onze gemeente heeft een beperkte grondpositie. De boekwaarde bedraagt ultimo 2018 ca € 0,38 mln. De gemeente loopt altijd het risico, dat gronden uiteindelijk niet verkocht worden of tegen een lagere grondprijs.	€ 37.700 (€ 25.388)

Verbonden partijen, deelnemingen en overigen

Risico's en toelichting		Risico
Joint Venture Business Park Aviolanda (BPA)	In deze publiek-private samenwerking loopt de gemeente een marktrisico als aandeelhouder en verschaffer van leningen. Totaal deelname in eigen vermogen en verstrekte leningen bedraagt € 3,5 mln.	€ 875.000 (€ 1.050.000)
Toelichting: Een lagere inschatting van het risico als gevolg van de huidige ontwikkelingen m.b.t. de F-35, de spin-off die dit heeft voor BPA en de investeringsbereidheid van de provincie inzake Aviolanda.		
Regionale Milieu Dienst (RMD)	De RMD is sedert 2013 in liquidatie.	€ 62.000 (€ 131.813)
Toelichting: De berekening van de omvang van het risico is gebaseerd op de huidige waarde van de mogelijke claim. Het risico is naar beneden bijgesteld. Het RMD-pand is eind 2017 verkocht en is in de Programmabegroting opgenomen.		
Omgevingsdienst Midden en West Brabant (OMWB)	De OMWB heeft 2016 afgesloten met een positief exploitatieresultaat en heeft een buffervermogen opgebouwd. (aandeel Woensdrecht = 1%).	€ 0 (€ 50.000)
Toelichting: De OMWB beschikt over een financiële buffer om tegenvallers op te vangen. Daarmee is ons risico zeer beperkt.		
Belastingsamenwerking West-Brabant (BWB)	In de vorige rapportage werd een additionele bijdrage vanuit de deelnemende gemeenten voorzien. Dit risico is inmiddels niet meer aanwezig.	€ 0 (€10.000)
Saver N.V.	Risico is dat de hogere operationele kosten worden verrekend met de aandeelhouders/deelnemers,	€ 40.000 (€ 0)
Toelichting: Saver dient extra uitgaven te doen om aan de gestelde normen van onkruidbestrijding te voldoen.		

De totaal gekwantificeerde risico's per eind 2018 worden geraamd op € **2.556.950**, waarvan aan risico's in het sociaal domein een bedrag van ruim € 1,2 miljoen.

Dit is een verlaging ten opzichte van de in de Jaarstukken 2016 geraamde omvang van de risico's van € 2,8 miljoen.

Niet kwantificeerbare risico's

Niet alle risico's hebben direct financiële gevolgen. Met betrekking tot een risico zonder (duidelijk) financieel gevolg, maar met een groot niet-financieel gevolg is het belangrijk er vanuit het management op te sturen. Twee belangrijke niet-gekwantificeerde risico's voor onze gemeente zijn:

Veiligheidsregio MWB	Gemeente Moerdijk en Veiligheidsregio MWB worden door omliggende bedrijven van Chemie Pack in Moerdijk verantwoordelijk gehouden voor de schade van de brand in 2011. Het risico ad ca € 20 miljoen is nog actueel.
Informatie-beveiliging en privacy	Door de toenemende digitalisering is zorgvuldig omgaan met gegevens van burgers en organisaties voor gemeenten van steeds groter belang. Risico betreft uitgaven a.g.v. wettelijke bepalingen en het voorkomen van datalekken.

Inventarisatie weerstandscapaciteit

Bij de inventarisatie van de weerstandscapaciteit wordt onderscheid gemaakt tussen de weerstandscapaciteit in de vermogenssfeer en in de exploitatiesfeer.

De weerstandscapaciteit in de vermogenssfeer wordt gevormd door het vrij aanwendbare deel van de algemene reserve, het vrij beschikbaar deel van de bestemmingsreserves - de bestemmingsreserve Sociaal Domein - en stille reserves.

Het vrij aanwendbare deel van de algemene reserve is inclusief de geplande, reeds besloten, uitnames voor de komende 4 jaren en inclusief de winstbestemming van het jaarresultaat 2016.

Van stille reserves is sprake indien activa een hogere waarde vertegenwoordigen dan de boekwaarde op de balans. Zolang de desbetreffende eigendommen echter niet voor verkoop in aanmerking komen, kunnen de stille reserves niet te gelde worden gemaakt. In de weerstandscapaciteit zijn de stille reserves als pm-post opgenomen.

De weerstandscapaciteit in de exploitatiesfeer wordt gevormd door de onbenutte belastingcapaciteit en de begrotingsruimte. De onbenutte belastingcapaciteit bestaat uit de extra structurele middelen, die gegenereerd kunnen worden door de tarieven van de gemeentelijke heffingen te verhogen. De onbenutte belastingcapaciteit kan worden berekend door de toegestane belastingtarieven (het tarief om tot een 'artikel 12 gemeente' gerekend te worden) te vergelijken met de belastingbaten/belastingtarieven in onze gemeente.

Norm en realisatie weerstandsratio

Van belang is, dat de 'vrije' ruimte in de exploitatie en de reserves (weerstandscapaciteit) voldoende is om de risico's op te kunnen vangen. Dit wordt uitgedrukt in een weerstandsratio. De raad van Woensdrecht heeft als norm voor de weerstandsratio de (minimale) waarde van 1,4 vastgesteld.

Per eind 2018 bedraagt de totale weerstandscapaciteit € 4,9 miljoen. Dit bedrag is opgebouwd uit het saldo van de Algemene Reserve, de Reserve Sociaal Domein en de onbenutte belastingcapaciteit per 31 dec 2018, waarop de investeringsuitgaven voor de eropvolgende 3 jaren in mindering zijn gebracht.

Aan risico's is een totaalbedrag geraamd van € 2,56 miljoen.

Hieruit resulteert een weerstandsratio van 1,90.

Ontwikkeling kengetallen

Navolgende financiële kengetallen geven inzicht in onze financiële positie en zorgen voor een onderlinge vergelijkbaarheid van gemeenten.

Kengetallen in %)	Werkelijk	Begroting			Begroting	
	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Netto schuldquote	12,4%	21%	21%	23%	21%	19%
Netto schuldquote, gecorrigeerd	8,8%	20%	18%	19%	18%	16%
Solvabiliteitsratio	47,3%	39%	41%	40%	39%	38%
Grondexploitatie	0,5%	2,5%	0,7%	-0,2%	-0,3%	-1,0%
Structurele exploitatie ruimte	4,7%	2,8%	1,9%	3,3%	2,7%	2,5%
Belastingcapaciteit	93,2%	90%	91%	93%	93%	94%

Beoordeling van de kengetallen in relatie tot de financiële positie

De financiële positie van onze gemeente is te kwalificeren als zijnde goed. De solvabiliteit is uitstekend, waardoor een stevige buffer aanwezig is om mogelijke tegenvallers op korte termijn op te vangen. De netto schuldpositie is in vergelijking met ons balanstotaal gestegen, maar nog steeds beperkt. Conclusie is, dat zich alleen wijzigingen hebben voorgedaan in de wijze van financiering, d.w.z meer financiering met korte schulden en minder met eigen vermogen. De ratio's blijven de kwalificatie 'goed' behouden in de ramingsperiode.

De netto schuldquote zal toenemen vanwege een per saldo toename van de korte schuldpositie. De solvabiliteit zal in beperkte mate fluctueren, als saldo van toevoegingen en onttrekkingen.

De waarde van de ratio grondexploitatie is absoluut gezien laag. De totale waarde van de bouwgronden in exploitatie is beperkt, maar neemt toe vanwege de aangekochte gronden t.b.v centrumplan Hoogerheide. Tenslotte zal het kengetal belastingcapaciteit nagenoeg gelijk blijven.

Kengetal: Netto schuldquote & netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

De netto schuldquote geeft inzicht in het niveau van de schuldenlast ten opzichte van de eigen middelen. Hoe hoger de schuld, hoe hoger de netto schuldquote. Het geeft een indicatie in welke mate de rentelasten en aflossingen op de exploitatie drukken. Een waarde van minder dan 90% wordt beschouwd als zijnde goed. De huidige waarde is dus stijgend, maar nog zeer goed.

Kengetal: Solvabiliteitsratio

De solvabiliteitsratio geeft inzicht in de mate, waarin we in staat zijn aan onze financiële verplichtingen te voldoen. Onder de solvabiliteitsratio wordt verstaan het eigen vermogen als percentage van het balanstotaal. Een waarde van meer dan 50% is goed/uitstekend.

Kengetal: Grondexploitatie

Geeft weer hoe de waarde van de grond zich verhoudt tot de totale (geraamde) baten. Voor de berekening van dit kengetal worden de niet in exploitatie genomen gronden en de bouwgrond in exploitatie bij elkaar opgeteld en gedeeld door de totale baten uit de programmabegroting / jaarrekening en uitgedrukt in een percentage. Een waarde van minder dan 20% is goed.

Kengetal: Structurele exploitatie ruimte

Beoordeling van welke structurele ruimte een gemeente of provincie heeft om de eigen lasten te dragen, of welke structurele stijging van de baten of structurele daling van de lasten daarvoor nodig is. Een positief percentage betekent dat de structurele baten toereikend zijn om de structurele lasten te dekken. Een waarde van meer dan 0% wordt beschouwd als goed.

Kengetal: Belastingcapaciteit

De belastingcapaciteit geeft inzicht hoe de belastingdruk in de gemeenten zich verhoudt ten opzichte van het landelijk gemiddelde. De definitie van het kengetal belastingcapaciteit is: Woonlasten

meerpersoonshuishouden in jaar t (het begrotingsjaar) ten opzichte van het landelijk gemiddelde in jaar t-1 (het jaar voorafgaand aan het begrotingsjaar) uitgedrukt in een percentage.
Het Coelo publiceert deze lasten in de 'Atlas van de lokale lasten'. Een waarde van minder dan 95% is goed.